

HISTORISK TIDSKRIFT
(Sweden)

130:2 • 2010

Nyttan med historien, Stockholm, 5 november 2009

I november 2009 bjöd avdelningarna för industriell dynamik och teknik- och vetenskapshistoria vid Kungliga Tekniska högskolan in historiker från universitetet i Stockholm, Uppsala, Örebro och Linköping samt Södertörns högskola till en minikonferens på temat "Nyttan med historien". Det finns en befogad oro över att "nyttohetsen" hotar vetenskapens idé och universitetens verksamhet. Även historiker uppmanas att göra nytta i samhället – inte minst för att vår verksamhet oftast är skattefinansierad. Men vad har vi själva för nytta av vår forskarutbildning? Vad kan vi lära ut till dem som inte primärt är intresserade av historisk kunskap? Har vi något att bidra med till andra vetenskapsgrenar i fråga om metoder och vetenskapligt synsätt? Inte sällan är det andra än historiker som för fram historien som förklaring. För historia, och många andra humanistiska ämnen, verkar kraven på nytta vara så abstrakta och hotfulla att institutionerna väljer att helt enkelt spela döva – eller döda.

Tre representanter för skilda yrkesutövningar som använder sig av historiska kunskaper, metoder och teorier i sina verksamheter inledde konferensen. Staffan Laestadius, Industriell ekonomi och dynamik vid KTH, ställde frågan om varför bara andra än historiker använder historiska analogier för att förklara samtiden. Det finns inom flera områden en önskan att kunna göra riktiga och upplysande historiska analogier. Men ofta görs de helt felaktigt och slarvigt och då går både den pedagogiska och den kunskapsackumulerande fördelen förlo-rad. Laestadius frågade med anspelning på den pågående ekonomiska krisen, varför inte ekonomer lärt sig något av det förflutna. Hur gör man historiska analogier som hjälper oss att förstå dagens händelser och ger beslutsunderlag för framtida åtgärder? Här finns en uppgift för historiker att undervisa andra ämnen i.

Marika Hedin, chef för Vasamuseet, talade mer konkret om den personliga nyttan med forskarutbildning i historia. Hon angrep ämnet utifrån sina erfarenheter som utredare i den så kallade whiplash-kommissionen 2002–2005. Det var en utredningsmiljö där det fanns ett hårt intressetryck från olika grupper och där skilda områden som trafiksäkerhet, försäkringsfrågor och medicinsk omvårdnad gjorde utredningens resultat brännbara. Som historiker fann hon en tillgång i att utredningen kunde identifiera huvudproblem och förstå maktrelationer. Svårare var däremot att acceptera att arbetet hade en viss politisk styrning och att en underliggande föreställning om konsensus var viktigare än friläggandet av konflikter. Hur komma fram till skarpa resultat som ger handlingsrekommendationer när den vetenskapliga skolningen har lärt

oss att neutralt undersöka förändringsdynamiken i samhället och presentera "kategoriseringar" som slutresultatet av forskningsprocessen?

Den sista talaren, Henrik Berggren, ledarskribent vid *Dagens nyheter*, framhöll att historia inte skulle söka efter en större nytta än den som ligger i ämnets förmåga att skapa djup kontext. Samtidigt lyfte Berggren fram det stundtals problematiska i att historiker aldrig behöver ta ansvar för sina resultat – och ofta sysslar med helgarderingar och tar hänsyn till allt som kan skapa en förståelseram! Det leder inte fram till en mer solid insikt i processerna bakom handlingar och beslutsfattande. Berggren förordade en tydligare anknytning till dagsaktuella problem som utmaning för historisk forskning. Han förde fram den journalistiska "kroken" som kriterium också för vad en historiker bör syssla med. Historia ska tala med samtiden.

Den efterföljande diskussionen tog bland annat upp frågan om historikers ansvarstagande för sina resultat. När historiker anlitas för att utföra offentliga uppdrag, inventeringar eller utredningar förutsätts i uppdraget att slutresultatet kommer att innehålla handlingsrekommendationer, men historiker går ogärna så långt i sina åtaganden utan överlämnar själva "domen" åt andra. En annan fråga som diskuterades var huruvida den tilltagande historiseringen av samhället var mer till skada än nytta för den vetenskapliga historikerns verksamhet: "historiebruk" kan vara en trojansk häst. I den allmänna uppfattningen, och i viss historiedidaktisk litteratur, kan studiet av historien begränsas till kunskap om sådant som har "hänt förr", något som företrädesvis inhämtas i gymnasieåldern för dess orienterande, identitetsbildande och vagt demokratiska nyttofunktion. Eftersom historievetenskapligt arbete svårligen går att omsätta i tekniska innovationer, nya konsumtionsartiklar eller botemedel mot sjukdomar måste ett annat nyttobegrepp vinna genomslag. Alltför länge har historiker odlat en bild av den fria, men isolerade, forskaren som själv problematiserar och analyserar sina resultat på ett visst avstånd från samhällets realiteter. Därmed har i vissa fall historiker själva skapat dåliga förutsättningar för en bredare uppskattning av historieämnets metodologiska och argumentativa tillämpbarhet, vilket har lett till en onödigt snäv yrkesroll för professionella historiker i Sverige.

Håkan Forsell & Pär Blomkvist